ГОДИНА XXII. На Цетињу, у суботу 27 новембра 1893. БРОЈ 48.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ на годину 6 ф., на по године 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.

За БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ и све остале земље у ЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 10 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у кнежевој штампарији непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетињу, а може се и преко управитеља на Котору у Котор. Дописе шаљу се уредништву. Рукописе се не враћају.

За огласе плаћа се, по простору није скупу на потпис, 7 новчића од реда на први пут, а за сваки други пут по 5 новчића. За огласе осим и на друге пријеђу споразуме се.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 26 новембра.

У Паризу била је криза министарска и прошла. О њој се много писало по листовима, па је извјестијема и добро дошла, особито послије онијех арбанашко-рускијех свечаности, за вријеме којих се француски народ показао једне мисли и једног осјећања, као један човјек. Али се те једнодушност односи на спољашњу политику. У унутрашњој политици остају постојеће странке, које ће увијек тежити својим правцем.

Еко одкуд се та криза развила. Састала се нова камара, у којој је велика већина владина, т. ј. умјеренијех републиканаца. А у министарству Дијеву била су три министра радикалца. Дијеви је рђавио новој камари програм владин, умјерено — републикански, без обзира на радикалске тежње, прије него је пречистио министарство у истом духу. Тако је програм владин био у неком противурјечју са самом владом. То се одмах истакло у камари, и три министра радикалца дали су исти дан своје оставке. Иза тога је и читав кабинет подниио оставку предсједнику републике. Отуда та криза.

Дијеви је то предвиђао, и хтио је да се кабинет пречисти према већини прије састанка камаре; али то није одобрио г. Карно, и за то му се сада замјерио. Шесторо досадашњих министара „концентрације,“ која је била, да у влади учествују и радикалци, веле, да већ није умјесна, пошто је већина умјерено-републикашка, и пошто је радикално-републикашка група изашла из новијех избора јако ослабљена. Али ће бити који добар разлог и за предсједника републике. Иза радикалаца стоје социјалисти, о којима данас и владе монархијскијех држава воде рачуна; тијем више главе француске републике мора да на њих има обзира. Друга је ствар парламенат; њему је у власти, да тражи владу, која одговара већини његовој.

Злурадни листови чуде се, зашто је криза трајала муку недјељу дана, кад је влада имала сигурну већину; за шта Дијеви није хтјо саставити кабинет од те већине. Али што је Дијеви одлучно састављање новог кабинета, и што је толико дана прошло док се криза ријешила, то је ствар саме већине нове камаре, која је одобрила умјерено-републикански програм, што јој га је Дијеви поднио, и која је према томе морала мало промишљати, како ће положај заузети и према лијеви и према десници, да одмочне усиљено нову сру чисте чисто умјерено-републиканске владе. Ни чело такве владе најприличније је било да дође предсједник нове камаре Казимир Перије, који је при гласовању у камари добио од 419 гласача 338 гласа; и он је и саставио нови кабинет.

Тако видимо да је ова криза свијем мирно текла, и да јој се не може радовати, ко би желио да у Француској влада раздор и растројство.

Сасвијем је друге мирне криза, која је завладала у Риму. Болитијев кабинет имао је велику већину у камари, и кад се састала, дао је одмах оставку, прије него је дошло до иначе гласовања. То је знак да је кабинет сам [illegible] даље остати на власти. Прије годину дана, кад је Болити дошао на владу, радио је програм, по ком су се имале државне финансије поправити и равнотежа у државном буџету успоставити. А данас не само, да се то није постигло, него су надошло друге невоље. Извјештај парламентарне комисије, која је водила истрагу о дјеловању пропале банке римске, јако је владу компромитирао. Из њега се види, да је Болити знао у ком се стању налази ова банка, па ипак је био предложио Краљу њеног предсједника Талонга за сенатора. Даље што је још горе из извјештаја излази, да је министарство неке списе одузело истрази, и да је некоректијем и недопустивијем начином ометало истрагу и на дотичну осуду. Та одрања истражне комисије учинила су велики утисак, и кабинет је морао дати оставку, и не чекајући суд парламента. Уз то је кредито мобилијаре, други италијански новчани завод ванско мораторијум, што значи, да је и тај завод, у рушевинама. Ово невоље увеличале су тешкоћу финансијског положаја у Италији, и није чуда, што се криза министарска још не може да ријеши, и ако је Краљ повјерио састав новог кабинета Занардели, досадашњем предсједнику камаре, човјеку, који ужива велико поштовање и као витрина из доба народнијех напора за уједињење Италије, и као један од најодличнијех прваника у Италији. Занардели се одазвао повјерењу круне, и ударио је одмах правијем путем к сенатору Сарану и Сонину. С њима је водио дуге преговоре, али није могао успјети. Многи од министара из пређашњијех кабинета такођер су компромитирани у пропасти римске банке по вишереченом извјештају комисије. А и без тога, људи који су већ своје сваге окушали око државнијех [illegible], а који су [illegible] већ за данашњи тешки положај, на кога Италија трудно да ће се моћи ослободити, прије него изађе из тројног савеза, који је узрок овоме злу несмиљоме.

Ми пратимо са великијем интересом радној ово кризе у сусједној нам краљевини, и желимо да се ријеши, како ће за њу најбоље бити.

ЗА ЗАЈЕДНИЦУ НАРОДНОСТИ УГАРСКЕ

Др. Полит-Десанчић написао је у „Врнику“ значајни чланак, на кога доносимо шљедеће:

Данас су народности остављене саме себи. Њихов глас у обрану свога народног бића нема више могућности да се чује. Избор народносмога посланика на угарски [illegible] Мађарске државности тако су притиснуте. Да дође да је на сами у реду да на угарском сабору и н а м а народносних посланика, да не би њихов глас чинио дисонанцију, да не би нарушио згодности свију мађарских странака у оној великој обмани: да угарски сабор има представљати само мађарски народ.

Народности, саме себе остављене, осјећају на сваком кораку да их као туђине (idegenek) сматрају, па да се у овој отаџбини не могу као у својој кући осјећати. Од министра и великог жупана, па до посљедњег пандура све то дише тако рећи суверенитетом владајућег племена. Ма какова умишљена увреда владајућем племену, то је увреда и преступ против саме државе. То је од давнине оно што је било у Римљана: majestas populi romani. Данас се Срби, Румуни, Словаци, Њемци не може осјећати као у сопственој кући, јер он на сваком кораку осјећа свој потчињени положај. Све судске и административне власти не воде послове на једну етапонитна дотичних народа, већ искључиво на једну владајућег племена. Запосленци, како у грађанским, тако и у војничким стварима, не воде се по једну преслушних свједока или окривљених, већ на једну владајућега племена, а тумачи су често просте слуге или писари. Грунтовнице, као мјеста подлога јединога предмета, које би требало да су сваком приступачне и које су за пријем провјерија водиле [illegible] нити имо, у најновије доба и саме непрегледне грунтовнице морају бити на једну мађарском. Чиновници припадају искључиво владајућем племену или бар морају се истоћетовати са тим племеном. Данас класификација чиновника зависи од тога, припада ли владајућем племену, или хоће да ради у интересу тога племена. Данас могу се на прста набројати они чиновници, који су се као Срби на пређашњих времена истакли у званијама. Нови чиновници не бивају из Срби из други од немађарске

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

ДАН МАТЕЈКО.

Има ли данас Пољака, који је јачег, сјајнијег и неизмјернијег љубави своју домовину, него да Матејко? Сва његова дјела говоре о тој неизмјерној љубави. Сваки потез његове чачице још ће дуго причати свијету о тој чистој љубави његовој. И данас тај геније, један од највећих свјетских сликара, није више међу живима. Тога човјека, који је још увијек био у јакој снази, још увијек свежа духа и јако стваралачке моћи, однесла је неумитна смрт. За тим умјетником данас не жали само његов народ, који је он тако жарко љубио, и његова домовина, која га са пуним правом може рачунати међу своје најмање и најзнаменитије синове, него за тим великаном жали данас цио образовни и умјетнички свијет, јер својим дјелима он не само да је одушевљавао своје земљаке, него његовим радовима се данас и цијела западна Европа.

Наш народ је доста богат са великим умјетницима. Ни међу свјетским умјетницима свијет данас више сумњива, међу осталим ту је и Матејко — славенски сликар, који је до сада неком особитом свјетлошћу сјало. У нашем модерном сликарству врло је слабо наступљено историјско сликарство. Наша публика данас не налази никакве увиђања у историјским сликама. Публика тражи данас од поезије, сликарства и књижевности, да јој представе, да јој опрта човјека у обичном животу са свима његовим страстима и осјећајима. Умјетници осталих културних народа, који су израђивали историјске слике, нијесу имали толико способности, да у своје јунаке унесу толико живота, да им слике доста природне изгледају. Једини историјски сликар, који још данас живи, могао би осмјерати са Матејком, а то је Њемац Адолф Менцел. Само је тај умјетник био видар, да историјске догађаје тако природно, вјерно и истинито представи, да се гледаоцу причињава, као да се дотични историјски догађај пред њим дешава.

Па зар је и много тај велики син пољског народа, који је своју домовину неизмјерно љубио и сликати друге слике, него историјске? Али и као историјски сликар он се уздигао до оних умјетничких висина, да су његови радови постали својином цијелог свијета. Неки су му и то прибацивали, што увијек мотиве својим сликама узима из пољске историје, јер за њега човјека, који ту историју не познаје, не ће му те слике бити довољно јасне и разумљиве. Али та прибацивања нијесу била у свему оправдана, јер у многим његовим најбољим сликама он се није позивао само на Поље, него и као човјек. У њима је разрађивао идеје, које су цијелом човјечанству биносиле и одушевљавале. То су му прибацивали њемачки критичари, али ти Њемци не би требали да прибацују Матејку, да његове слике довољно не разумију, јер их оне слике, које су дјелале у њемачку историју, нијесу имали да увеселавају. Његово слике „Одбрана Бечке под Собјескијем“ и „Краљ Собјески моли се Богу прије битке“ нијесу се задржале међу њемачким народом, него се при налазе у њемачком двору у Риму, а друга је у минхенској варошици Ратисбона.

Матејко је био велики Пољак, али је био и свијетлан умјетник. Као велики Пољак хтио је немадјене славне и јуначке догађаје пољског народа бојом да овјековјечи. У својим сликама он је вјерно приказао немадјену славу и величину пољског народа, али нам је тако исто вјерно оцртао његово опадање и коначну пропаст. При представљању те зле судбе своје домовине, он није усло ситно и меланколичне звуке, његове личности не одликују се великим сјајним и високим осјећајима, него су то прави јунаци, људи врло снажни, енергични и поносни, који су свуда силни и чувени дјела почињали.

У тим сликама огледа се дубина његових мисли и снага његових осјећаја. Обузет силном и неизмјерном љубављу наспрам своје домовине, он је и једини видар био створити оваки низ славних дјела, којим су стварали умјетници италијанске ренесансе, задахнути неизмјерном љубављу наспрам грађанске вјере.

Пољски народ има данас већ више чувених сликара, али многи од њих је напустио своју домовину и настанио се негдје у средини западне Европе, те ту беру дворске вјенце и гријеју сиромашну новаца. Међу тако пољске сликаре сврстава чувени Бриндт професор минхенске сликарске академије: славни сликар Семирадски, који се налазе више задржава у Риму и чувени портретиста Позналски, иначе је већ дубинац бечке високе аристократије, али Матејко а са њиме и стари Адалберт Герлах, нијесу могли напустити своју домовину и свој народ, него ово све до своје смрти дјелио је Матејко са својим народом радост и жалост. Он се родио, живио, учио, најбоље дјела створио и умр'о у Пољској. За цијелог свог живота Матејко је био сјајне народу и учитељ и утјешитељ и чувар. У многим својим сликама изнио Матејко своме народу пред очи његове старе погрешке, које су некад упропастиле њихову домовину, те тиме их подсјећа, да данас не чине те исте погрешке; он изнио порицању и недјеља са њеним презрењем. Он нас подсјећа на некадње славне пољске јунаке, који су на олтар домовине велике жртве принијели, па нам претом показује и на оно несретно стање пољског народа, који су душу своју продали непријатељу, те тиме своју домовину упропастили. У својим радовима показује се Матејко као врло велики патриота, који хоће да види у свога народа јак, здрав и свијеж дух, који хоће тај исти дух сликама из историје пољског народа да појача, да им улије вјеру на бољу и љепшу будућност.

За цијелог свог живота је Матејко израдио врло много слика и свака слика је продукт врло дуге и дубоке интуиције. Оне, које су Матејка још у његовим младјим годинама посјећивали, приповиједају, да је био врло вредан човјек. Све што га је опсјенивало, то је све врло добро посматрао, изучавао и испитивао. Изучавао је природу са њеним невидљивим лепотама, посматрао је и изучавао човјека, ту највећу свјетску загонетку. У лицу, у оку човјечијем видио је Матејко душу његову, видио је његово унутрашње покрета, његов чуђење, разочарање, страх, бол, радост, жалост и дивљење. Сва његова историјска лица, то су живи портрети, [illegible] лица, која су некада живјела и која је Матејко израђивао по разним историјским подацима. Колико му је год било могуће, он је радио на томе, да по историјским подацима дјела што боље карактере оних лица. Али то све стало га је много труда и муке. Ради тих студија он је обилазио све јавне библиотеке, изложбе и приватне музеје, гдје је проучавао пољску моћну, оружје и лице великих Пољака. Често пути могао га је човјек видјети по разним циркама и богатим дворцима. На једна публикација на историјском и културном пољу није остала њему непозната.

Он је пропио све оне пољске мјеста, у којима се налазе лијепи споменици некадашње пољске славе и величине. Прије су ти споменици били подигнути стогодишњом грашћном заборава, и Матејко је био први, који је то силно благо отворио својим земљацима у цијелој изображеној Европи. Он је при проучавању дјела са скулптуре и сликарства по стародревним циркама и манастирима; он је при изучавању једне

народности. У самом Новом Саду нема ни једнога Србина присједника судбеног стола, нити што ни нотарски судиј, ни подсудник нијесу Срби, па и у самом потчињеном мађаризаторском чиновничству једва да има који Србин. Искључење народности из званија, то је тако што апсурдно, непри родно, да тога примјера нема у Европи. Шта би се рекло н. пр. у Белгији ако би квалификација чиновника зависила од тога: је ли богат Валон или Фламанин?!

Немађарске народности нијесу себи тако престављале угарску државност ако су се појединци са Мађарима борили против централизације и германизације аустријске.

Данас су немађарске народности у Угарској на чисто о том, што се с њима сматра. Ваља прочитати Бартин предлог, кога је недавно у овом листу један млад Србин саветовао, да се овдје шта предстоји немађарским народностима Угарској.

Према томе што сматра владајуће племе, морала је да елементарном снагом настане нужда обране немађарских народности. Коло су повели Румуни. Народ од преко три милиона у компактној маси у Ердељу и у Банату, наслоњен на сродну Румунију, гдје народ осјећа и мисли са својом привилегираном браћом, — Румуни довикнули су владајућем племену: т а к о н е ћ е м о! Пресе нарицце и затвори нијесу застрашили Румуне: они су остали на бојеви. За Румунима дошли су Словени. Народ такођер од три милиона, који звучним читав сјевер Угарске, који, ма да му је аристократија немађарска и ма да је сиромашан, ипак је дао знаке живота у обрану свога народног бића, те ступио у заједницу са Румунима.

У том покрету народносном у Угарској, ми Срби смо п о ј е д и н и ј у улогу играли. Ми досад нијесмо диференцирали у обрану нашега народног бића дали нијесмо. Иначе тако није било. Ма да смо малобројни ми смо иначе међу народностима исп. подјели. Ријеч српских посланика на угарском сабору одјекивала је свагда и — Румуна и у Словена. Ал' наш раздор, у нас је м о р а л н о у н и ш т и о. Ми давали мјесто да се с а б е р е м о у обрану нашега, народнога бића, ми се сјетимо по страна нама. Нама су партијски односаји важнији него обрана нашега народнога бића.

Но ако сва знаци не варају, наш несретни раздор као да је у опадању. Народ осјећа да му је нужна слога за обрану свога народнога бића. Помало нашли се делирке тачке и на Срби према покрету Румуна и Словена са којима бити разјединени. Можемо сматрати као добит што су Срби без стрепачке разлике ступили у договор са Румунима и Словенима.

Мисао заједнице народности Угарске све то више добија облика. Према данашњој струји владајућега племена, коју држава подупире, немађарске народности саме себи остављене, морају рада обрану свога народнога бића, у з а ј е д н и ц е с т у п и т и. Ова обрана нема и не може имати н и ч е г а против државнога. Та обрана иде само на то, да у нашој отаџбини свака народност у оквиру државнога јединства, у државном животу, у државној управи своје оправдане изразе нађе. Немађарске народности искључене из средишта установног — из сабора, морају себи створити средишта у н а ј е д и н и ч е н и м д о г о в о р и м а, које би жеље и тегобе народности на видо износиле. Нешто сличног чине у најновије доба и Флемаци у Белгији. Заједнички сборови немађарских народности биће да рјешају и послиједње изузеће у Европи о Угарској и њеном садашњем тобожњем установном животу.

Има изгледа да ће се остварити мисао, да Румуни, Словени и Срби по својим изабраницима саставо сбор, који ће радити програм немађарских народности у Угарској.

Мађарска државници ако ће да уважавају најнеправилније установно право: право слободних сборова, не би смјели бити противни том сбору народности Угарске, а не би требали бити противни *у самом интересу Угарске*. Данас народносно питање у Угарској јом није прешло ону границу, преко које се не би дало рјешити у оквиру устава и јединства државности. Питање народности јом није ни државноправно ни међународно. Оно се ограничава на питање д р ж а в н е а д м и н и с т р а ц и ј е, у коју спада и заокружење жупанија. За жеље и захтјеве у том обиму видјало би државни фактори да имају толико објективности да их могу без запора саслушати.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

НАШ ДУВАН.

Од свијех производа наше земљорадње за сада би изгледнији, да не речемо годнији, био, што би се могао назвати, дуван, који се успјешно гаји у рејечној, приморској и земаљској низији, у Зети и Подгорици, у Брдима и у Пиперима, у нишићком пољу и у приморској низији. Иначе овај наш дуван није имао до сада имена, него је само домаћу потребу покривао, исто тако тајем није се могао дати развијати. Што наше, дан је ове године врло обилан плод донио, има га још од прошле године неистрошена.

Та околност побудила је Н. Високочастни наше уваженог Господара и Владу да се потрши на страни купац нашега дувана, а нашао се је под главне управе аустријске режије дувана у Бечу. Увиђа погодбе учинјене аустријском режије дувана чувајући наш дуван у Котору по потребном цијенама, но којима купује дуван, што се почео производити у Бости Которској и Дубровачкој; а продавање јој га наше министарство финансија.

На ту страну ако се постарало најприје, да поучи дотичне своје чиновнике, који ће од произвођача куповати дуван у Нишићу, Подгорици и на Рејеву, како треба да се дуван класификира према дувану босанско-дубровачкоме; па је одма куповање одпочето по новијем цијенама, које су нешто ниже назначене.

Али се није само цијенама користили нашијем земљорадницима; увиђа ово добре продаје, пошто се нашем дувану нашао пут у иностранство, они ће идуће године утростручити ову земаљски производ, који ће тако своје године расти, те може постанути доста значајним извором нашег народног добростања.

Истина је да ова погодба важи само за ову годину, али нема се само дувана производити, па ће то бити брига наше владе, да и унапријед нађе пута новцу ово биљно, које се све више тражи и троши по свему свијету.

По вакцинацији на прво мјесто долази наш дуван из земаљске низије и рјечке, на Љешкопоља, из Нишића, из Бара, из Зете, из Брда и из Пипера; на друго мјесто долази дуван из Шестана, па из Црмнице, Подгорице, Жабљака и из Крајине; на треће мјесто долази дуван из Оћиља и Пјешивца. Према овој вакцинацији купује се наш дуван на мјесту 100 килограма од 140, 110, 60, 50 до 30 форинти. У изгледу је, да ће се ове године повести од 150 до 200 иљада килограма.

Књижевност, умјетност и просвјета.

† МИЛАН КУЈУНЏИЋ.

грисне књижевник.

Из Београда нам стиже тужна вијест, да је 14 т. м. преминуо Милан Кујунџић, у најбољој мишкој зрели.

Покојник је рођен 1842 у Београду, у кући на гласу по богатству и поштењу. Више науке слушао је по најбољем европскијем универзитетима, у Бечу, Минхену, Паризу и Оксфорду. Био је најприје професором филозофије у Великој школи, предсједник народне скупштине, па министар просвјете, и послије у Риму.

Главнији његови књижевни радови су: 1. Наука о осјећању; 2. Филозофија у Срба. Прво доба — Доситеј Обрадовић; 3. Идеји свијет на боље или на горе; 4. Наука о свијести; 5. Вољa и слобода.

Борио се — веле „Видјело" — у науци против српскијех „Хегеловца," који су проповиједали уређеност идеја, и који су лутали између средњевјековног идеализма и реализма, те их је судбио, ниједнијем позитивну поучну основу у своме предавању „Свијет Хармонија."

Као ђак бавио се и пјесништвом и своје пјесме издао је у двије збирке под именом „Абердара."

У доба омладинско био је један од најсимпатичнијех момака у оном дијелом српском умном покрету, и као такав уређивао је „Младу Србадију", орган „Српске Уједињене Омладине."

Милан Кујунџић је и као војник служио своју отаџбину и као такав учествовао је у ратовима 1876—78, те је тада био постављен за почасног артиљеријског капетана.

У унутрашњем политичком животу краљевине припадао је напредној страни, али је његов патриотизам јачи био од партијске страсти, у чему би могао бити за углед многијема сјетачестимима.

У *послиједње доба* био је умно оболио, али ипак учествовао је увијек у народнијем свечаностима. Био се пријавио да долази и на Ободску прославу, али су га сродници и пријатељи задржали.

Спровод му је у Београду био сјајан, уз опхе саучешће. Из почасти на опијелу му је чиноједјествовао Његово Високопреосвештенство Митрополит Михајло. Послије опијела проф. Димитрије Нешић, предсједник академије наука, са амвона држао му је дирљиву похвалну бесједу, коју је завршио овако:

Хвала ти, добра душо Милана Кујунџића, на твоме радноме и плодноме животу, хвала ти вриједни радниче на просвјетношћу; хвала ти племенити сјајчу племе; витез и напредних мисли. О, хвала ти добра душо, на добру твојему! Ти си твој братак боравак на овој земаљи обиљежио свијеђенијем, обилнијем и корисниијем радом, и ми те за то при твом путу преко небесне свјетле просторије испраћамо са срдачним и искреним узвином: Слава ти, добра душо Милана Кујунџића, и нека ти је вјечна спомен међу нама.

Кад је спровод стигао пред Велику Школу, проф. Драгиша Мијутиновић у име цијелог професорског колегијума опростио се с покојником лијепом бесједом, из које доносимо шаљаво мјесто:

Наш покојник частио је у часној грађанској кући, у којој се читаху књиге Доситејеве, а причаху се и вјечито свијетла дјела оних шумадијских великана, које се у почетку нашега вијека дигоше, да на развијте створе нову српску државу. Од овога двојнога утицаја. Доситејеве дидактике с једне стране, и шумадијскога еросјима с друге — живахни дух младога Кујунџића добио је стално утисак, који одредише најприродни даљи развитак његов. Наш непрежаљени и по цијелом Српству добро познати покојник припадао

стену пољску архитектуру из времена готике и ренесансе! Сва та изучавања била су му важнијо при стварању снаго огромних слика од непријерне користи.

Од 1865 године па све до своје смрти, Матејко је створио врло много лијепих дјела. По важности самих догађаја, по снази у замаху, по дубини мисли и по јачини у осјећају, Матејко се може сравнити са великим Шекспиром. Као и Шекспир, тако исто и Матејко на трче штатисте у својим дјелима. На његовој слици оно свако лице има неку политичну или алегоричну предност, и свако лице је врло лијепо карактеризирано.

Матејко је у свима својим дјелима остао правог реалиста. Сва лица на његовим сликама одликују се својом природношћу. Мимарит наше мушких тако исто и женских лисова доста је природан и истинит. У сликама злата, сребра, драга камења, у сликама скупоцијених хаљина и богатих украса можао би се сравнити са великим мајсторима Рубенсом и Тицијаном.

Његова стваралачка моћ била је сјајна и јака све до његово смрти. У послиједњим данима свога живота, сада је већ јуче оболо, опет је изгледао умјетничку израду на попрсјетној готској прави св. Марије у Кракову. Сви сликарски радови на тој цркви изводе се по његовим прегледима. Та дјела створио је у оној прави, у којој се наше пута мало свјетлијем Творцу.

Матејко је много слика израдио, али његовом раду човјек се мора јоп више чудити над помисли, да он већ од десет година болује од неке очне болести и само помоћу наочара био је у стању израђивати своје слике. Но и поред те болести он је створио дјела, којима се диви цио необразовани свијет.

Али та очна болест врло много му је сметала. У свим оним радовима, које је створио за тих десет година, није му била најбоља перспектива. Матејко је био тако исто несретан, као и велики музичар Бетовен. У својим послиједњим годинама Бетовен није могао чути ни једна своја композиција, јер је био доста оглувио, а велики Матејко у послиједњим својим годинама изгубио је вид и није видјо ни једну своју слику из дјелова посматрати. Зато је морао сваку своју слику исцрпно изучавати у малом формату, како би могао добити прави утисак свога рада, но важно, пошто је на очима још јако оболио, био је једна у стању да на својој слици прегледа једна квадратни метар површине.

Сада би требало да штовани читаоцима представим и слике тога великана, али од многих сјајних слика, које је Матејко израдио, спомињу само оне, које су му донијеле славу по широком свијету.

Међу те радове рачуна се прво слика „С в а р г а п р о н о с и ј е д а", која је на париској изложби 1865 год. добила златну награду — златну медаљу. Шта је та слика представљала? Сварга — дворски проповједач, најплеменитија душа своје времена, знаменити мислилац, велики патриота, научењем пјесат рода, основалац многих хуманих завода, држи проповјед у катедрали у Кракову у присуству краља Сигисмунда III. и његова двора. Свргу видимо у данним покретима, окружен сјајним краљевим сувајима, гдје у силном заносу гриме против модрих великаша. Од силно осуђује њихов расвалашан живот и њихову разузданост и брани невиности потиштених пољских сељака. Сварга прорче скору пропаст пољске државе, ако племићи и даље тако немарно живе. Пољска ће пропасти, али су ће упропастити једини њени синови.

Сварга говори страсно одушевљено, занесено — и цијели крај У Млавској, одје могут у новој наслоњачи крај жене. Његова снага је и сувише слаба, да може зауставити струју времена. А његова аристократија У Ова је још данашње карактерзерана. На лицу сваког појединог аристократе читате, какве утисак чине на њих оне божанствене рјечи Свргине. Њима ако је умјетник на до два душе и срца завирио.

Дјела је Матејкова слика „Р е ј т а н", која нам представља онај момент пољског сабора од 1772 године, на коме је под предсједништвом маршала Пољског Сејма пред пут подјељена и подјеку је сабор пријмо и потписан.

Величанствена слика, једна од најсавршенијих радова Матејкових. Слика Свргина својом речитошћу и својим величанственим говором није могао обратити ако несретне синове свога народа, да сиђу своју домовину. За добре вијеке они су продали Пољску. Као силно злато лежи разбацано по поду оне дијеле дворане, а преко полуотворена врата виде се непријатељске бајонете.

Идејници се радују, али то тренутно дјело не ће моћи тако лако учинити, јер једини, представник племенитог пољског народа, који јом и сада неизмјерно љуби своју домовину и који се није дао заваћати силним златом непријатељским — Рејтан је ако пред оне непријатеље и громко им узвикнуо: „Само преко моје мртве тијела можете прећи, да то гадно дјело учините."

Та је драма силно страшна и свјесна, толико величанствена и узвишена.

1886. године довршио је Матејко опет једну колосалну слику „Дјевојка Орлеанска." Велики Шилер и геније Матејко представили су „Дјевојку Орлеанску" и то Шилер у драми, а овај у слици. Оба дјела рађа њихово мајсторско израде и њихови врло оригинални начини схватања, постали су својинном цијелом свијета. Оба та рада побуђују у човјеку најузвишеније осјећаје. А и ако и Шилер, тако исто и Матејко тим дјелима својим дали су најбоље споменике славе и величине своје домовине. Зато не треба Матејковој „Дјевојку Орлеанској" сматрати као обичну илустрацију оне дијеле француске историјске приповијетке и тада је оцјенивати по национализму осјећајима, но, у тој слици изражен је тријумф потиштених. Она нас подсјећа на неку нису силу, којој подлежи судбина цијелог свијета.

Обична сељанка дјевојка држи у руци лучу национално свијести; у свијем племенитом срцу распалила је силну љубав према отаџбини и нијеним слободе.

У мају мјесецу 1884 године изложио је Матејко опет једну колосалну слику и то „Кошчушко под Рацлавицом." Кошчушко, велики поборник слободе хоће да ослободи свој народ испод туђинског јарма. Он, као вођа народа, хтио је пољски народ да ослободи и да му његова права натрагорати. Његов моћни глас тако је силно на пољски народ утиркао, да је на најкраће вријеме дигао велики дио народа на оружје. Његове рјечи су силно одушевљавале ту народну масу, које је била још и врло рђаво наоружана. Он је само видјо, да је за неколико дана спремна за борбу.

Оне силне дрске и вјеке, оне звоне од носа, који дошла је много силнијег непријатеља, који је почео већ да умиче. Непријатељ је био потучен. Пјесат народ, одушевљен идејом слободе, одушевљен силном љубављу на спрам домовине, побједио је много силнијег и многобројнијег непријатеља.

Та, па и још многа друга дјела, које је геније Матејко израдио, све су то величанствене моменти из славне и тужне прошлости пољске.

Сви те његови радови изгледају као неки епска пјесма у боји, која описује тужну судбину пољске.

Данас гдје год се чује пољска рјеч, сјетимо се са дубоким поштовањем тј. ме — Матејко.

Из „Заставе."

је гарантију, који има да извриши тешку душмност препорођаја свога народа. Одзивајући се увијек тој душности, Кујунџић се морао јављати на многим пољима рада, при свем томе, он је на свакоме задирао сваког можно, решисто и енергично, што му само на част служи.

На гробу с нама се опростио трећом бесједом потпресједник главног одбора напредне странке г. А. Нинчић.

Нека је лака родна српска земља Милану Кујунџићу и вјечна хвала успомена у Христу!

(Свечани парастос Чајковском у Риму.) Поводом смрти знаменитога руског композитора Чајковског, у Риму је била значајна руска демонстрација са стране италијанских умјетника. На свечаном парастосу у цркви руског посланства у Риму била је римска академија св. Цецилије у пуном саставу са са професора и академика, од којих су неки и лично познавали покојног композитора, тако исто је било присутно и римско филармонско друштво. К њима су се придружили — иначе римски дописник „Н. Времена" — и умјетници, који су бавили у Русији. Тако је на парастосу био састав римског артистичког свијета, почињући од предсједника академије гроф Сан Мартина. У цркви су се видјели између осталијех, композитори Стамбати, Ф. Марчети, аутор „Р Блаза," Пучини, аутор „Мановa;" диригери Мазерони и Пинели, диригер римских симфонијских концерата; Монасеи и Јакобић, Тереница Туа, наш стари познаник и пријатељ Петрограда Котани, баритон Франчешкети, знаменити свјетски музикални критичар грофа Ив. Франки и цио ред представника римске журналистике. Руских умјетника сада се у Риму много не налази, одњих су били само А. А. Рицони и Порфиров, дакле посланик г. Извољски, секретар посланства књаз Барятов, г. Саблер. Овдашња руска колонија била је такођер у цркви, која је тако пуна, да без сумње није никад прије толико од њих је испуњена. Служио је настојатељ посланичке цркве архимандрит Пимен, а пјао мали хор, који при цркви постоји; али његова малобројност не смета му, да проводи лијепо утисак. На жалост овај хор уступа хору наше цркве у Берлину. Поје овдашњи артисти из поштовања према покојнику жељели су да састави особити хор за ову тужну свечаност, али притом врјеме то није допустило. Одаје овдашњег умјетничког свијета и знаменитог дијела овдашње штампе према успомени Чајковскога показало је не само велику пошту према покојнику, него и велику симпатију према Русији. У Италији има доста симпатија према нама и умјетници наши користовати се не би трудно било. Што се у Италији по новинама напада против нас чини, то се може растумачити упливом неких политичара — депутата, или пропитивању из чинуг свијета новина из Њемачке и Аустрије. Овдје је њемачки језик доста раширен, тако се дан на дан рачун распростире, не на залеђи с наше стране никакав отпор."

(НОВЕ КЊИГЕ.) Примили смо:

1. Le statut de Raguze. Codification inédite du XIII siècle. Par V. Bogišić. Paris, Librairie du recueil general des lois et des arrêts du journal du palais, L. Larose, editeur, 22, rue Soufflot 1894.

Увод у Филозофију. За средње школе саставио Милан Шешић. Београд у државној штампарији 1893. Цијена 50 пара дин.

Ова се радња одликује јасношом излагања и језгровитом и лијепим језиком, за то се с наслађом чита; а нарођена је по анализиром свјетлијем радницима на том пољу. Као многи мисли да је филозофија наука, писац шире износи, што је наука у опште, на које су разне врсте науке; за тијем опслаи на питање: шта је наука филозофија? И рјешава га овако: ф и л о з о ф и ј а ј е с н а н а у к а, к о ј а п о с т у п а к о н а ш т а, з а ј е д н и ц е н а у к е. Те су њихови услови, поступци, закључи и њихова примјена, на која питања одговара психологија, логика, метафизика и морал. Осим овијех питања, филозофија се још бави питањем, шта је лијепо, и та се наука назива естетиком. Те је област филозофије.

Књижица ова заслужује да је најтоплије препоручимо ученој се омладини нашој.

Горде, опера у три чина, написао Саво Ст. Рачета (по Љубишину) приповјести,) удесио музику Дионисио де Сарно-Сан Ђорђо. Београд, издање и штампа Мате Јовановића, 1893. Цијена 50 пара дин.

(Нови календар.) Отегао нам је и **Орао** за г. 1894, који у II. Саду излази, ово је двадесета година, под уредништвом пријатеља српског књижевника, г. С. Н. Поповића, а у издању заслужног српског књижара г. А. Пајевића. „Орао" је отворио пут свијема српскијема илустр. календарима у народу, и показао како треба, да се ова народна књига уређују, те се данас на њеде распростиру по свијем српскијем земљама, само до сада ниједна српска издања није могло успјети.

У свом забавно-поучном дијелу „Орао" за г. 1894 доноси између осталога једну приповијетку од С. Матавуља, „Пчеларске поуке" од Ј. Живановића, „Воћарске поуке" од Ст. Коњовића, „Виноградске поуке" од Х. Холмаа, „Поуке из повртарства" од М. Д. Д-ћа, „Народно васпитање" од Тих. Остојића, „Сточарске поуке" и „Корисне бележке" од дра Ђ. Радића. Наише слика доноси са Ободске прославе: ту су слике Н. В. Краља Николе, Митрополита Митровића, Војводе Пламенца, Томаша Вукотића, управника варошу Цетиња, Дра Ј. Сладе, П. А. Ровинског, Дра Л. Томановића, Ободског града, Цркваце у којој је гроб Владике Рада на Ловану и слике жене и дјевојке из Подгорице. Од осталијех слика спомињемо пок. Јована Бошковића, Владике далматинског Николина Милаша, прота Јована Сундечића, Барона Гундулића, намјесника града Дубровника, отаџбина споменика Гундулићева, пов. Александра Стојачковића, пов. Милану С. Матавуља, Министра С. Вина и Нова у Босни потпресјед.

Овдје се „Орао" може добити у књижарници М. Л. Иванишевића, а календар се сам препоручује свакоме ко познаје корисна и забавна материјалија популарна књига српска.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 26 новембра.

(С Двора.) Послије скоро мјесец дана борављења на Крушевцу, Високочанствени Двор повратио се на Цетиње у потпуном здрављу. На улазку у варош многобројно грађанство је дочекало Књажевску Породицу радосним кицањем: „Живјели"!

(Из Београда.) Генерал Грујић телеграфично је саопштио нашем Министарству Иностраних дјела, да је Његово Величанство Краљ Александар уважио оставку Докића и његова кабинета, и да је њему повјерио да састави нови кабинет. Под предсједништвом генераловим остали су сви пређашњи министри, осим министра иностраних дјела г. Николића, а министарство просвете повјерено је др. Весићу. Генерал Грујић ће предсједништво примио се портфеља иностраних дјела и војног од интерим.

(Из дјевојачког Института.) У недјељу на Ваведеније у овдашњем институту „Царице Марије" прослављен је храм институтске капеле по обичају. Послије свете литургије раздавање су награде и свједоџбе успјеха школске прошле године. У 5 сати био је концерат, на ком су биле све мјесне најодличније фаминије, међу којима је Генерал Милићевић био са свом фамилијом. На вечеру су биле све особе, које стоје у каквој свези са институтом и све госпође, бивше институтке.

(Вријеме) траје све једнако кишовито већ од мјесец дана.

РАЗЛИЧИТО.

(† Кнез Батенберг.) Умро је у Грацу г. и в. ђенерал Хартлаб, бивши бугарски кнез Александар Батенберг. Родио се 1857 на морганатичкога брака кнеза Хесенско Дармштадскога, са грофицом Хамне, која је послије називана кнегињом Батенберг. Као род руског двора, ступио је у руску војску. Био је у рату руско-турскоме. По жељи Александра II, бугарско собрање именовало га је у јануару 1879 за бугарскога кнеза. Али је Русија стао окретати леђа и 1886 кнез је сједињење Источне Румелије с Бугарском, без руског знања. Русија је опозвала свије официре из бугарске војске. Ради сједињења двију земаља дошло је до рата између Бугарске и Србије. Много се тада хвалило јунаштво кнеза Батенберга. Поврх свијех успјеха, Батенберг није се могао одржати, пошто је изгубио благонаклоност Русије. Силовита је била једна војничка завјера против њега. Завјерници су га у августу 1886 извели из Бугарске. Он се опет вратио и у Софији био је свечано примљен. Ступајући по други пут у Бугарску, обратио се из Рушчука телеграмом на цара Александра III, којијем му је објављивао свој одлазак. Цар је понуду одбио. Ради тога, у септембру 1886 остављо је сам са свијем Бугарску. Кнез Батенберг био је ступити у њемачку војску и вјенчати принцезу Виторију, кћер покојног цара Фридриха, за које се заузимала краљица Виторија. Њемци су пропали, јер им се противио Бисмарк, да се не ожени Русиј. 1889 ујенчао је пјевачицу „Лојлингер из Бечуна, и узео је назив грофа Хартенау," а 1890 ступио је у аустро-угарску војску. Прошле године именован је за ђенерала и за командата 11 пјешадијске бригаде. Наслијеђена му је била важна улога у случају рата. Разболио се од упале пријева и у два дана умро је. Цар Фрањо Јосиф и многи достојанственици изразили су удовици своје жалење. Бугарска влада послала је једну депутацију на погреб.

(Освећење срп. прав. цркве у Бечу.) Из Бечa пишу „Српском Гласу": Јуче у 11 сати освећено је у присуству Његовог Величанства краља српске православне цркве баш достојним начином. Црква је посвећена Св. Сави. Три су године да је храм сграђен, али тек јуче могао је бити освећен: не једна, него више препрјека стале су на путу, али настојањем и трудом одбора завладане су на пошљетку, те тако српско грађанство бечко православне вјере има данас свој народни храм, који му баш служи на диву и понос. Она цркви није мала на обичне храмове на нама, већ је у форми куће византијског стила на 4 пода. Лепа лепо украшена цркви, а остало стаје. Са доходима уздржавање се пароха и друге трошкиа.

Чин освећења извршио је буковински митрополит Маранија Андријевић, уз помоћ двоју архимандрита и другијех свештеника. Прије доласка царова били су ту: министар предсједник кнез Виндишгрец, министар просвјете Мадејски, министар Јаворски, намјесник грофа Килмансег, барон Николић, кнез Божидар Карађорђевић, замјеник срп. посланика Барјовски, подпочелник Рахтори још многа остали достојанственици. Преко цркве заузели су мјесто војници православне вјере овдашњег босанско херцеговачког батаљона. Управо у 11 сати дође Његово Величанство пратећи са своја два адјутанта. На свјечанијем аратима дочекао га је митрополит са осталим свештенством, пружио крст, који цар пољуби. Уз пјевање царске химне и клицање „живио," уђе у цркву, заузе мјесто са десне стране олтара, на приједјелу. Сад почеше предсједник, пуковник Стојић, поздрави цара са патриотским говором, на који Његово Величанство одговори: „Радо присуствујем данашњој свечаности која отвара славсти храм наше народности и вјере, а у мојој приједстолници Бечу, које су толико многобројне заступане у обадва дијела монархије, као и у Босни и Херцеговини; увјерен да ће наша снажна гојити исто тако религиозна као и лојална чувства, која су овај час споменута, изражавам моје признање свима онима, који су допринијели, да ова свјетиња ово дјело изградиоше." По томе била је служба и „многољетствије" на цара и царски дом. На свршетку, око по сата послије подне, владаоцу се приказао сав одбор и посмари, који су цркву градили. Цар је свакоме обратио неколико рјечи. На подвору владаоца су опет поздравили кнежевић. Још ћу споменути, да је цркви изнутра и с двора била најдубоке камењем зеленилом, заставом, аустријским и српским заставама. Као што чујем, сва је градња лагала 150.000 фор. Иконостас, баш умјетничко дјело, лагао је фор. 20.000.

На овакном успјеху: хвала Србима бечкијем!

(Приједлог у Србији.) Из Београда јављају: Министар финанција отворио је земљу приједлогу о пропинирању. У државној штампарији више су година штампали буџета, поштанске марке и мјесечне бланкете, те их пропинирали. Државна благајна оштетена је за велике своте. Много особа је компромитирано, а више чиновника затворено. Компромитирано је и много трговаца; истражни судија води истрагу, те ће бити много особа затворено. Боје се, да ће се из тога изићи велики скандал.

(Благо испод мора.) Лондонски листу „Pall Mall Gazette" пишу ово из Монтевидеа: Италијански нар. посланик генерал Менотти Гарибалди основао је друштво, које ће дуж обале Уругваја тражити подморско благо. Гарибалди ће на једном италијанском броду, који има мјесто новог шкуна, сварити мјеђу у Монтевидео. Од уругвајских власти добио је дотичну дозволу, и из свега, који се чувају у Шпанији, покрпио је поуздане вијести о знаменитом благу, које је пропало у море близу острва Уругваја. Прије свога одласка ово друштво, да протраши ово шпанске галије, које су у 17 и 18 столећу и почетком пјесмога вијека овдје пропале у мору. Менотти Гарибалди је родом из Уругваја, пријатељ је у Монтевидеу, гдје му се отац, славни Гарибалди, оженио.

(† Барон др. Александар Бах.) Негдашњи аустријски министар Александар барон др. Бах умрио је данас на свом добру у 80 години свог живота. Родио се 25 децембра 1813 у Дожо. Аустрија имао сам судијског звањичника. 1848 пошао је и он са једном од многих депутација у двор те је подупирао захтјеве народа. 7 (19) јулија буде именован за министра правосуђа. У једном бочном сребу буде изабран на државном сабору, гдје је побијао страну демократске лијеве у угарском питању, у ком је био и у њемачком питању био једнаког увјерења и тежње са словенском десницом. Пошто због свог противдемократског правца морадне иступити из министарства пријем 9 нов. опет исту портефељу у Шварценбергову министарству. Затим буде и министар унутрашњих послова, тјерајући централизацију аустријске монархије и германизирање источних земаља. Владавина му бјеше апсолутистична и злоривала те је у његово вријеме силовањем и конкордат са папином владом 9 августа 1855. Иза тога постао је велики посланик у Риму, гдје је пробавио до 1857. Г. 1854 даровао му је цар баронство и титулу тајног савјетника, велики крст Леополдова ордена и Франц-Јосифова ордена. Његова тежња је била, да створи једнострану аустријску царовину а Угарску је сматрао као освојену државу. Послије своје године провео је у миру на свом домаћаустријском двору, гдје га је и смрт затекла.

(Гордиција — богаташи.) У Бордо-у нашли су недавно на улици старца, који је у најјадној бједи животарио, одијевао се убого, и јауајући као болестан на улици. Примјели су га најприје у „Хотел Гарни", од куда га је власница дала одвести у његов приватан стан, гдје је и умро. Послије смрти нашли су код његова тајна приписано 150.000 франака у готовини, и више депозитних потврда на своте, што их је уложио у Паризу, Лиону, Дражбама, Монакову и Бриселу. Ове своте износе више од 1 милион франака. Даље су нашли још и списе, који потврђују, да се повјерих звао грофе Карло Мјеразински. Био је родом из Краковa, провјело је 60 годину, а супругу је деспонирао у Берлину.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА".

ПАРИЗ, 21 новембра. — Нови кабинет је састављен овако: Казимир Перије предсједништво и спољашње послове, Рајнах унутрашње, Бирдо финанције, Спејер просвјету, Дабаст правду, ђенерал Марсије рат, адмирал Лефер поморство, Марти трговину, Вагенполодјелство, Жонар јавне радње.

СОФИЈА, 21 новембра. — Ухваћен је Иванов бивши официр, који је дошао из Русије да убије (?) кнеза и Стамбулова.

БУДАПЕШТ, 21 новембра. — Поднесен је закон, по ком је пиштаљ брим, који се не склопи пред цивилним функционаром.

БЕРЛИН, 21 новембра. — Рајхстаг је примио царинске наредбе противу Русије.

БИОГРАД, 22 новембра. — Кабинет је дао оставку због болијести Докићеве. Краљ је позвао Катића, Вукићевића и Гарашанина. Држи се да ће ђенерал Грујић саставити нови кабинет.

ПАРИЗ, 22 новембра. — Изјава министарства, што ће се сјутра прочитати камари, гласи противу ревизије конституције, и противу одвојења цркве од државе, одбиће утопије социјалистичке, тежиће у спољашњем односима миру, бранећи свуда права и интересе француске.

ПАРИЗ, 23 новембра. — Послије горње изјаве министарства један социјалистички посланик тражио је општу амнестију што је камара одбила са 257 против 226 гласова.

ПАРИЗ, 24 новембра. — Дини је изабран за предсједника камаре са 251 против 213 гласова, које је добио Брисон.

БИОГРАД, 24 новембра. — По свој прилици сјутра ће се министарство овако саставити: Грујић спољашње послове и привремено рат; остали министри остају.

БИОГРАД, 25 новембра. — Сјутра ће министарство Грујићево представити скупштини са програмом.

БИОГРАД, 26 новембра. У скупштини Грујић је изјавио, да ће се нови кабинет држати политике Докићевог кабинета. Одржаће добре односе са свијем државама поштујући међународно право и уговоре. Спољашњу бригу обратиће нојсли.

ЛОНДОН, 26 новембра. — Влада је саопћила парламенту да је записник односно неутрализације земљишта на сјеверу Сијама потписан.

Криза у Риму.

РИМ, 21 новембра. — Ђенардијеви преговори са Сараком Сонином прекинути су. Ђенардели настаља преговоре с другијема.

РИМ, 22 новембра. Држи се да ће сјутра Занардели саставити министарство овако: Занардели предсједништво и унутрашњост, Баратјери сполашњост, Сонмарјано рат, Бонели финанце.

РИМ, 23 новембра. — Божели се не прима финанце.

РИМ, 24 новембра. — Занардели је свршио конферирао с Краљем; сјутра ће се одлучити.

РИМ, 25 новембра. — Држи се да ће се Занардели одрећи састављања кабинета. „Popolo Romano" вели, да Краљ није нашао, да кабинет што га је Занардели предложио одговара тешкоћи положаја.

РИМ, 26 новембра. — Занардели је одлучио, да одијони састављање кабинета, јер се Баратјери, Рикја и Сонмарјано не примају понуђенијех им листића.

КАПЕТАН НИКОЛА ЛАЗОВ РАЈКОВИЋ,

У четвр. 19 ов. м., преселио се у вјечност племенити капетан, Никола Лазов Рајковић, родом Косијер. Бјеше покојник у 69-ој години свога живота и један између 12 најјачих и најудобнијих старих Црногораца. Рођ. од Лаза Рајковића, сина поп. Илије, који је Илија живио 22 године у Брчелама и побрајао се у своје пријеме у најспособније црногорске попове и науком и моралним животом.

Пок. капетан имадне брата, Михајила Лазова, који је славно погинуо на тврдоме Грмужу, и за којега причају данас људи, да га не требоваше међу арсенцима — ни лепшега ни вријенијега, ни чојнијега ни јунатнијега. Те природне дарове и врлине бјеше и пок. капетан Никола наслиједио, па их развијао и усавршавао као и пок. Михајло све до своје смрти тако да ћете данас с реда чути гдје говоре људи: тешко би било наћи у цијелој нахији два брата, која рађу од једне мајке, као што бјеху два брата Рајковића, Михајло и Никола.

Пок. Никола почео је од 16 година служити отаџбини и Господару, и у тој служби провео је цијелих 28 година, увијек вјерно и поштено, па војнијем и при говору. А 53 године вјерне и поштене службе на олтару отаџбине пуче на собом свете прежиње, које и на пок. капетану свијем „дијелио бољешћи и мегдо часни ако у чатуђу људи и јунаци.

Бјеше покојник најприје у „Гвардије" на владе оног „чудна људи и јунака," бесмртнога Књаза Данила. У тој служби провео је 4 године, те се још тада као момче одликовао у народу и показао да ће настати вјерна и честит човјек. У 20-ој години буде изабран за барјактара, која се душност сматра као највеће јуначко одликовање са младога Црногорца. То јуначко знамење, бијаше црногорски барјак, мосно је покојник часно нада се ударио на Жабљак нападајући се свуда и борећи се увијек у најјаче „за крст часни и слободу златну." Пошле четири године барјактарске службе, постане пок. Никола у својој 24-ој години стотинаш, те се и у тој душности одликовао патриотизмом, одважношћу и прегалачким духом тако да га је његова стотина у велике љубила и поштовала. Године 1858, под командом јуначнога војводе, великога и свијетла имена војводе Марка Петровића, пок. капетан посједао је на Грахову 5 глава. Мени лично јунаштво Николе Лазова Рајковића најјаче се огледало на години 1862, кад је ово покојник на сигнал свог црногорске војске на Пљевиђу улетао у Турке, посјекао мало Турчина, а довео му главу пред главнокомандујућим аскерским војводом Марком. Овдје је пок. Никола био изабран Кнезом у коју је службу ступио одмах послије смрти брата Михајла. У 44 години својега живота постао начелником у Бјелуту у Братоножићима, одмах је послије 2 године унапрјеђен за помоћника Кн. Цркот. Великог Суда на Цетињу. Под старост, а на особиту његову жељу и молбу, буде премјештен у своје родно мјесто као племенити капетан, коју је душност пратио све до своје смрти обиласћа своје племе, помирујући парнице и спорове, мирећи и мирећи завађене људе.

Пок. капетан био је тачни извршилац наредаба претпостављених му власти у свијем службама у које је био, и настојао је увијек да се одржи ред и склад од најмањега па до највишега суда у земљи. А сам, у колико је могао дјелокруг захватао, радио је увијек по закону и савјести као ће најбоље бити за народ. И за то је пок. капетан, по будуће хајтерија на поводљивац, био од свакога љубљен и поштован.

За вјерност своју, заслуге и јунаштво, пок. капетан био је одликован: од Књаза Данила IV степена, руским орстом свете Ане, грахоовом медаљом, крабром медаљом, црногорским споменицом и руском споменицом.

Колико је пок. капетан био познат и омиљена личност, лако се могло видјети на овог непрегледног броја покојника који бјеху повјерјеле покојнику на погреб, који је мјеђлиано у недјељу, 21 ов. м. Да је био тај дан велика киша и по путовима стрмоглава низанница, опет се бјеше окупило пред кућом до хиљаде душа. Сва су оближња мјеста била заступљена у лијепоме броју, а особито Рајечка нахија, за коју се чинише рекао, да се листом дигла, да уваже и пошљедњу љубав дугогодишњем и поштеном капетану Николи. Међу многобројним војничким и грађанским главама, биле су присутне и двије команде: г. Стеван Матановић и г. Иво Ширмов Кусовац. У гушћоме спроводу и погребу чиниодјелствовали су: г. прото Матановић, г. поп Андрија Рајковић, г. поп Павић Рајковић, г. поп Илија Јовићевић. Из крви су покојника изнијели и у поштовану гроб положили поменуте двије команде са осталим осталим војничким и грађанским главарима. То су дозволили покојникови браственци на њихову особиту жељу и молбу, да тијем увеличају спровод и погреб милога и незаборављеног покојника.

Тим приликом је пречасни прото петињски, г. Крсто Матановић, држао прегодну надгробну слово, у коме је истакао покојникове заслуге за отаџбину и Господара. Говор г. протоа испуњен је био свијем чојством и јунаштвом пок. капетана. На свакоју готову рјеч народ га је прекидао са одобравањем: „Бога ми је тако!" „све истину збориш!" Особито је г. прото гаћао присутне са сарчетовом панегирика, који се од прилике из ових рјеч састојао:

„Браћо и пријатељи!"

Пок. капетан Никола не оставља за собом од срца народа ни мушкога ни женскога; али оставља лијепи глас, ову славну успомену међу нама на његово чувено чојство и јунаштво. На суд ће за њега боље и сигурније посмртне имовине него те, по којој ћемо га нада часно спомињати? Јер, браћо, живот је пратња; а само поштење и срамота вјечити су. Благо теби, ко у ово прво умре, те га људи остала ако прво на сада жалите пок. Николу, друга своја!.. С Богом друже људи и јунаци!"

Плачу, јаоку и уздисаку није бијаше краја; и покојникови свијем [illegible] срца су уједаке спомињући на покојниковоме гробу мога и за мога најбоље јунаке и поштоване, без којих је срастао остадо.

Пошто се раздијелило помно и дала ранија, народ се почео разилазити, а бјеше близу двије уре послије подне. Тада се народ при повратку протијешао пуним свијем сахранама меса, котарицама хљеба и наједрим вина, па нудио да се прикваче и котарјеним умораи од толикога пута и рђава времена. Свега бјеше пуно и обилно; а дочека и сиромашке нијесу имали никакве замјерке. То је и заслужио покојник да му се учини тако; јер сваки његов пријатељ и познаник зна, да је он за живота увијек људски дочекивао и сирадио.

Лака му прна земља, а међу нама вјечна спомен!

ОГЛАСИ.

Продајем око 750 цибана трговачког уља пок. Али бега Мустафагића. Јавна продаја биће 1 децембра ове године. Цибан се рачуна по 4 оке и 40 драма. До сад је пишао цибан 1 фор. и 40 новч.

Сувише продајем око 1,100 корјена маслина у „Шоварни," 1 кућу под градом „Харем," све за „пасијет" Алибегов. — Ко би што желио купити или би желио обширнија објашњења, нека се мени обрати.

Бар, 22 новембра 1893.

Ода Карађузовић.

New-Jork

ДРУШТВО ЗА ОСИГУРАВАЊЕ ЖИВОТА.

установљено 1845 године.

У Аустрији дозволено одлуком дана 25 јула 1876 Високог Цар. Кр. Министарства Унутрашњих Дјела

Имотак на 1 јануара 1893: **713 милиона франака.**

Нови послови у години 1892: 66.259 Полиса са осигураним капиталом и од **899 милиона франака.**

Осигурања у снази (на 1 јануара 1893): 224.004 Полиса са осигурањем капиталом од **2572 милиона франака.**

Чисти протјечак од сваку обавезе на 1 јануара 1893:

87 милиона франака.

New-Jork је један врсти међусобни завод (нема акционера и није никада за акционера имао), те с тога сав имутак, као и сав добитак, што од промета посла исходи, припада искључиво, једино и само осигурањем.

20 годишња мјесовита осигурања, што су протекле у годинама 1892 и 1893, са **20-годишњим принудним добитком**, друштва су осигурани не само капитату осигурања за све трајање осигурања од 20 година, него још сувише 4-4½ % годишњу закладу од имута над капитала свију од њих плаћених премија.

Уплаћене премије посла **године 1892** код **New-Jork-а** било је више, него и код сваког другог друштва за осигурањe живота на свијету.

Протјечак New-Jork-а јест већи него ли протјечак сваког другог међусобног друштва за осигурањe живота на свијету.

За 23-годишњега рада свога у Европи друштво **New-Jork** исплатило је осигураној чељади у Европи, дотично њиховим наслиједницима, преко **80 милиона франака**, а никада није било ни једне размирице, ни једнога спора.

Све полице **New-Jork-а** издане у Аустрији исплаћују се искључиво у **Аустрији**, а друштво је искључиво подложно аустријским законима и судбеним одлукама.

Опћа Управа за Аустрију:

Беч на Грабену бр. 8 (у друштвеној кући) (Wien, I., Graben 8).

Главна Агенција за Котор и Боку

ШПИРО ЈОВАНОВИЋ у Котору.

ПОЗИВ на куповину Срећака 1 класе 7-ога кола крал. срп. држ. лоте Дутрије, са приређене на дане, прво вучење биће 10 јануара 1894 год.

Од 30.000 Срећака има 15.000 добитака.

Главни могућци, **150.000, 75.000, 50.000, 40.000, 35.000, 30.000, 25.000, 20.000, 15.000, 10.000,** и т. д.

Цијена Срећакама:

(1/1)	цијели	стоје 24 динара
(1/2)	половина	„ 12 „
(1/4)	четвртина	„ 6 „
(1/8)	осмина	„ 3 „

Подписати продају исте срећке и под гаранцијом бланко мијешта, као и план извлачења слијемо израчуна на захтјев бесплатно. На тачну и солидну услугу јамчимо.

Мордехај Кеси и Син

мјенбени заводи крал. срп. држ. лоте Дутрије

(8—10) Београд.

ПРАВА ФРАНК'ова КАВА

СВАКОЈ ГАЗДАРИЦИ

која хоће да спрема добру каву!

Памтите добро, да у промету КУТИЈА и ПАКЕТА, која НИС[illegible] ПРАВА „ФРАНК'ОВА" КАВА, већ подражавана

Хоћетели укусну и добру каву, те ишчите **ПРАВУ ФРАНК'ову КАВ**[illegible] која је **САМО ПРАВА** с'овим заштитним знаковима:

и овим подписом:

Heinrich Franck Söhne
Linz. Ludwigsburg.

Зато: **ОПРЕЗНОСТ ПРИ КУПОВАЊУ!**

ГРЕШНО је мислити, да се „добра кава" може само с'кавом у пр[illegible] зготовити. — не, јер добар придодатак **УВЕЋАВА** снагу каве, њену боју и њен укус.

То је факт, уверитесе сами пробајући

ПРАВУ **ФРАНК'ОВУ КАВУ.**

За цијелу каву: 4 кашике зрнсте каве — 1 кашику **ФРАНК** каве.
„ 6 „ „ 3 „ „ „ — 1 „ **ФРАНК** „

Уредник Др. А. Томановић. Издавалац: Држ. Штампарија. У шт. прин. државној штампарији.